

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Novotného a soudců JUDr. Ludmily Valentové a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobkyně **I. V.**, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, Křížová 25, Praha 5, 225 08, ve věci sirotčího důchodu, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 4. 10. 2002, č. j. 22 Ca 113/2002 – 23,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost se **z a m í t á**.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (stěžovatelka) bylo dne 10. 11. 2000 pod č. xxx rozhodnuto tak, že ode dne 10. 12. 2000 se odnímá sirotčí důchod podle § 56 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a za dobu od 10. 9. 2000 do 9. 12. 2000 byl předepsán k úhradě podle ust. § 118 písm. a/ zák. č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení přeplatek 10 047 Kč. Krajský soud v Brně jako soud I. stupně oprávněnému prostředku žalobkyně vyhověl a rozhodnutí stěžovatelky v plném rozsahu zrušil a věc ji vrátil k dalšímu řízení. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že sirotčí důchod byl odňat ode dne 9. 12. 2000, ačkoliv rozhodnutí stěžovatelky bylo vydáno dne 10. 11. téhož roku, ale doručeno bylo žalobkyni až dne 19. 1. 2001. Pokud jde o vznik přeplatku za dobu od 10. 9. 2000 do 9. 12. 2000, bylo by nutno žalobkyni prokázat subjektivní odpovědnost, neboť žalobkyně přípisem z 18. 7. 2000 řádně oznámila stěžovatelce ukončení studia na vysoké škole v Olomouci v červnu 2000, jakož i nástup ke studiu na Státní jazykové

škole v Brně od 1. 9. 2000 do června 2001. Potvrzení o studiu pak stěžovatelka obdržela 27. 9. 2000.

Dne 23. 1. 2003 stěžovatelka sepsala kasační stížnost, která byla dle prezenčního razítka Krajskému soudu v Brně doručena 3. 2. 2003, v níž uvedla, že žalobkyně nesplnila svoji ohlašovací povinnost do osmi dnů ode dne ukončení studia na vysoké škole a neoznámila tak skutečnost rozhodnou pro trvání nároku a výplaty důchodu, jak jí výslovně ukládá ust. § 50 odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. v platném znění a ukončení studia v červnu 2000 oznámila až dopisem ze dne 18. 7. 2000. Má zato, že v případě odnětí sirotčího důchodu je nezbytné se opřít o ust. § 56 odst. 1 zák. č. 155/1991 Sb., popřípadě i písm. c/, aby bylo možné rozhodnout výrokem o odnětí důchodu, neboť toto ustanovení umožňuje odejmout sirotčí důchod ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen, a to i v případě, že se důchod vyplácí neprávem. Proto Česká správa sociálního zabezpečení má zato, že nepochybila, jestliže sirotčí důchod odňala od 10. 12. 2000, t. j. ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen. Stěžovatelka uvedla, že v době, kdy se vyhotovovalo rozhodnutí, bylo technicky možné odvolat z účtu poslední výplatu za listopad 2000, takže byl důvod oprávněně odejmut od 10. 12. 2000 a za dobu neoprávněné výplaty vykázán přeplatek ve výši 10 047 Kč, když nárok na sirotčí důchod zanikl 10. 9. 2000.

S ohledem na novou právní úpravu zák. č. 150/2002 s. ř. s. a jeho přechodná ustanovení k neskončením věcem, k nimž byl prve příslušný vrchní soud, věc byla ze zákona zastavena (§ 129 odst. 3 s. ř. s.) s tím, že účastník tohoto řízení mohl do 31. 12. 2003 podat proti rozhodnutí soudu o oprávněném prostředku kasační stížnost. Žalovaná tak učinila podáním ze dne 23. 1. 2003, přičemž se soud zabýval včasností podané kasační stížnosti s ohledem na to, že Krajskému soudu v Brně věc napadla dne 3. 2. 2003. Z odpovědi stěžovatelky, která sdělila i číslo podací a datum odeslání kasační stížnosti a zejména z obálky, která je založena v soudním spise je zřejmé, že kasační stížnost byla podána na poště Praha 5 dne 31. 1. 2003, tedy ve lhůtě. Soud se na druhé straně zabýval otázkou, zda bylo rozhodnutí soudu I. stupně řádně doručeno, když doručování Krajským soudem v Brně nebylo možno považovat za účinné, neboť žalobkyně se delší dobu v místě bydliště nezdržovala a její matka, jíž bylo doručováno, nebyla zmocněna k přijímání písemností určených do vlastních rukou. Tento nedostatek byl soudem I. stupně napraven, a proto mohl i kasační soud přistoupit k věcnému řešení kasační stížnosti. Byl také přezkoumáván rozsudek soudu I. stupně včetně řízení, které mu předcházelo, a to v rozsahu vymezeném ust. § 109 s. ř. s., když podle druhého odstavce je Nejvyšší správní soud vázán rozsahem kasační stížnosti. Podle třetího odstavce je dále vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné (§ 103 odst. 1 písm. c/), nebo bylo-li zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a nebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné (§ 103 odst. 1 písm. d/), jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné. Podle čtvrtého odstavce ke skutečnostem, které stěžovatel uplatnil poté, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí, Nejvyšší správní soud nepřihlíží.

Žádný z účastníků nerozporuje zjištění skutkového stavu, jak zaznamenal do odůvodnění rozsudku soud I. stupně. Žalobkyně tedy obdržela rozhodnutí, jak bylo uvedeno shora, v důsledku něhož jí byl jednak odňat sirotčí důchod ode dne 10. 12. 2000, jednak předepsána povinnost uhradit přeplatek ve výši 10 047 Kč za dobu od 10. 9. 2000 do 9. 12. 2000. Žádost o sirotčí důchod byla podána dne 30. 11. 1998 a přípisem z 18. 7. 2000 žalobkyně sdělila stěžovateli, že ukončila studium na vysoké škole v Olomouci v červnu 2000 a zúčastnila se přijímacích zkoušek na Státní jazykové škole v Brně ke studiu angličtiny;

byla přijata od 1. 9. 2000 a studium ukončí v červnu 2001 státní zkouškou. Mezi účastníky řízení není sporu ani o tom, že Česká správa sociálního zabezpečení vydala rozhodnutí dne 10. 11. 2000, jímž řečený sirotčí důchod odňala od 9. 12. 2000 podle § 56 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb., přičemž v odůvodnění uvedla, že od 10. 9. 2000 nárok zanikl, protože jednoleté studium na jazykové škole lze považovat za přípravu na budoucí povolání pouze pokud navazuje těsně po vykonání maturitní zkoušky. Současně byl vyčíslen přeplatek ve výši 10 047 Kč, který byl totožným rozhodnutím předepsán k úhradě. Není sporu ani o tom, že žalobkyně dne 18. 7. 2000 oznámila stěžovatelce, že ukončila v červnu téhož roku studium na vysoké škole v Olomouci a že bude dále studovat.

Podle ust. § 56 odst. 1 písm. c/ zák. č. 155/1995 Sb., zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen ve vyšší částce, než v jaké náleží, nebo byl přiznán, nebo se vyplácí neprávem, důchod se sníží nebo odejme, nebo jeho výplata se zastaví, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen. Podle tohoto ustanovení je proto dnem následujícím po dni, jímž uplynulo období, za které již důchod byl vyplacen, den výplaty další splátky důchodu, který však nesmí předcházet dni, kdy je rozhodnutí o odnětí důchodu nebo o zastavení jeho výplaty doručeno v souladu s ust. § 90 zák. č. 582/1991 Sb. v platném znění. Do vlastních rukou se doručují rozhodnutí, jimiž se dávka důchodového pojištění nepřiznává, odnímá, snižuje nebo zastavuje její výplata a rozhodnutí, jimiž se ukládá povinnost vrátit neprávem vyplacené částky. Tedy je nezbytné takovéto rozhodnutí doručit do vlastních rukou pojištěnce a pak se teprve stává vykonatelným (§ 108 zák. č. 582/1991 Sb.). Podle ust. § 89 odst. 5 zák. č. 582/1991 Sb. ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí stěžovatelky, opravný prostředek proti rozhodnutí o snížení nebo odnětí důchodu nebo zastavení jeho výplaty nemá odkladný účinek. Výplatu důchodu nelze zastavit dříve, než o jejím zastavení bylo rozhodnuto vykonatelným rozhodnutím. Později doručeným rozhodnutím o odnětí důchodu či zastavení jeho výplaty tak nelze zhojit nevyplacení důchodu ve stanoveném termínu. Lze uzavřít, že s ohledem na datum doručení a nabytí vykonatelnosti přezkoumávaného rozhodnutí stěžovatelka odňala žalobkyni sirotčí důchod v rozporu s ust. § 56 odst. 1 písm. c/ zák. č. 155/1995 Sb. Proto soud I. stupně nepochybil, jestliže považoval její rozhodnutí v tomto bodě za nezákonné.

Pokud jde o informační povinnost žalobkyně, je samozřejmě namístě aplikace ust. § 118a zák. č. 582/1991 Sb., který ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí, byl formulován tak, že jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky. Ovšem úskalí výkladu tohoto ustanovení zákona spočívá právě v tom, že je třeba najisto postavit, zda existuje příčinná souvislost mezi zaviněním příjemce dávky důchodového pojištění a skutečností, že byl vyplácen neprávem důchod nebo jeho část. Příčinná souvislost mezi zaviněním příjemce dávky důchodového pojištění způsobeného nesplněním uložené povinnosti a neprávem placeného důchodu, je založena v první části 1. odstavce § 118a cit. zákona a také proto je nezbytné se prioritně příčinnou souvislostí zabývat. Je nepochybné, že žalobkyně nesplnila to, co jí ukládá ust. § 50 odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb., totiž písemně ohlásit plátci dávky do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu nebo poskytování. Ovšem jestliže není sporu o tom, že tyto rozhodné skutečnosti sdělila v době, kdy ještě bylo možné ze strany plátce dávky důchodového pojištění včas zareagovat a dávku důchodového pojištění zastavit, totiž v červenci 2000, když dávka ještě náležela za srpen

roku 2000, pak za popsané situace nelze hledat příčinnou souvislosti mezi porušením povinnosti žalobkyně, o čemž není sporu a mezi následkem, totiž nesprávně vyplacenou dávkou důchodového pojištění. Její výplata totiž mohla být zastavena tak, aby nebyla neoprávněně vyplácena za září 2000. Za této situace pak Nejvyšší správní soud ve svém důsledku akceptuje závěr soudu I. stupně o tom, že i v této části rozhodnutí stěžovatelky nebylo zákonné a byl důvod jej zrušit a vrátit věc k dalšímu řízení.

Z uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou podle § 110 odst. 1 s. ř. s. O nákladech řízení pak rozhodl v souladu s ust. § 60 odst. 2 s. ř. s.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku nejsou opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 20. 1. 2004

JUDr. Václav Novotný
předseda senátu